

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2020

Sarah Hamiollava

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky

REAKCE NA SOUČASNOU SITUACI V DIAGNOSTICKÉM
ÚSTAVU PRO MLÁDEŽ

REACTION ON A CURRENT SITUATION IN A
DIAGNOSTIC INSTITUTE FOR YOUTH

Vedoucí bakalářské práce:

Doc.PaedDr. Eva Šotolová, Ph.D.

2020

Vypracovala:

Sarah Hamiollava

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Reakce na současnou situaci v diagnostickém ústavu pro mládež vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 30.3.2020

.....

Podpis

Poděkování:

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí bakalářské práce doc. PaedDr. Evě Šotolové, Ph.D. za ochotný a vřelý přístup a za všechny podnětné rady a poznámky, které mi během mého psaní poskytla.

Poděkovat chci také zaměstnancům celého Diagnostického ústavu pro mládež Lublaňská, kteří mě během mých návštěv provedli celým ústavem a seznámili s jeho fungováním.

Předně pak patří mé velké díky panu magistru Tomáši Magrlovi za pomoc při získávání dat a za svůj osobní čas a zkušenosti, které mi předal.

ABSTRAKT:

Hlavním cílem této práce je mapování současné situace v diagnostickém ústavu pro mládež Lublaňská. Zaměřuje se na změny v Občanském zákoníku a jejich reálný dopad na klienty ústavu. Shrnuje práva klientů a řeší, zda jsou přínosem nebo naopak přítěží pro jejich případnou nápravu. V teoretické části je popsána ústavní a ochranná výchova, rozdělení školských zařízení a podrobné informace o Diagnostickém ústavu pro mládež Lublaňská. Praktická část obsahuje kvalitativní výzkum formou případových studií. Sledovaným souborem jsou klienti ústavu.

KLÍČOVÁ SLOVA:

diagnostický ústav pro mládež, školská zařízení, ústavní výchova, práva klientů

ABSTRACT:

The main aim of this work is to map the current situation in the diagnostic institute for youth Lublaňská. It focuses on changes in the Civil Code and their real impact on clients in the institute. It summarizes the rights of clients and addresses whether they are beneficial to them or not. The theoretical part describes the institutional and protective education, the division of school facilities and detailed information about the diagnostic institute for youth Lublaňská. In the practical part is qualitative research in the form of case studies. The monitored group include clients of the institute.

KEYWORDS:

diagnostic institute for youth, school facilities, institutional education, clients' rights

OBSAH

1. Úvod.....	9
--------------	---

TEORETICKÁ ČÁST

2. Ústavní výchova.....	10
2.1 Nařízení, trvání a přezkoumání ústavní výchovy.....	11
2.2 Ochranná výchova.....	11
2.3 Přeměna ústavní a ochranné výchovy.....	12
3. Školská zařízení.....	12
3.1 Diagnostický ústav.....	13
3.2 Dětský domov.....	13
3.3 Dětský domov se školou.....	14
3.4 Výchovný ústav.....	14
3.5 Středisko výchovné péče.....	14
3.6 Zařízení pro děti cizince.....	15
3.7 Pracovníci ve školských zařízeních.....	15
4. DÚM Lublaňská.....	15
4.1 Historie.....	15
4.2 Činnost.....	17
4.3 Klienti.....	18
4.4 Zaměstnanci.....	18
4.5 VÚ spadající pod DÚM Lublaňská.....	19

PRAKTICKÁ ČÁST

5. Cíl bakalářské práce.....	20
6. Charakteristika sledovaného souboru.....	21
7. Metody šetření.....	21
8. Případové studie mladistvých v DÚ Lublaňská.....	21
8.1 Pavel.....	22
8.2 Tomáš.....	25
8.3 Mirek.....	28
8.4 Jan.....	30
8.5 Filip.....	32
8.6 Martin.....	35
9. Výsledky šetření.....	37
10. Závěr šetření.....	39

11. Závěr.....	41
12. Seznam literatury.....	43

1. ÚVOD

Etopedie a téma ústavní péče mě zaujala již na začátku studia speciální pedagogiky. Co jsou výchovné ústavy pro mládež a kdo je jejich klientelou, popřípadě kam se tato klientela po diagnostice v diagnostickém ústavu pro mládež přesouvá, jsem se dozvěděla již během studia. Jak ale pobyt reálně probíhá, a jaké aktivity klienti absolvují, jsem zjistila až po mých bližších návštěvách DÚM Lublaňská. Zajímala mě praktická část, příběhy jednotlivých klientů, důvody, proč se do DÚM dostali, jejich názor na pobyt v DÚM. Zabývala jsem se otázkou, zda je pro ně pobyt přínosem nebo naopak místem, kde potkali další potencionální hrozby a jejich „*napravení*“ to nijak nezlepšilo. Čím častěji jsem DÚM Lublaňská navštěvovala, tím více jsem objevovala témata a fakta, která mně přišla buď natolik zajímavá nebo absurdní, že to ve mně vyvolalo potřebu se o toto téma zajímat více do hloubky, ba dokonce o něm sepsat svou bakalářskou práci.

Tato práce obsahuje nejen teoretickou část, která se zabývá ústavní výchovou, rozdělením školských zařízení i samotným DÚM Lublaňská, ale i praktickou část, která obsahuje případové studie mladistvých právě v tomto ústavu. Mapuje hlavně současnou situaci v DÚM (a to právě DÚM Lublaňská) po změnách v Občanském zákoníku. Poukazuje na nové povinnosti, ale především na práva klientů v DÚM.

V dnešní době je na práva člověka kladen velký důraz, což je rozhodně dobře a je to důležité, přesto zrovna v tomto případě jsou tato práva natolik velká, že to na samotného klienta nemusí mít vždy pozitivní dopad. Je nutno si uvědomit, že se jedná (v tomto případě) o chlapce od 15-19 let, kteří mají nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovu. Znamená to, že v minulosti spáchali činy, jako například záškoláctví, krádež, ozbrojené přepadení, znásilnění, užívání návykových látek atd. Tito klienti mají v současné době právo na používání telefonu, „*dovolenky*“, vlastního oblečení a mnoho dalších práv, které v této bakalářské práci budou zmíněny. V případě bývalého uživatele návykových látek může být možnost přístupu k telefonu jednoduchým řešením, jak si obstarat nové návykové látky, následná „*dovolenka*“ pak místem předání. Toto je pouze jeden z případů, který poukazuje na situaci, kdy přehnaná práva nemusí danému klientovi pomoci s případnou nápravou, ba naopak mu mohou ublížit.

Důležité je také zmínit, že zaměstnanci DÚM nejsou oprávněni jakékoli z práv klientů omezit, a to ani v případě, že by klient nedodržel pravidla DÚM. To vyvolává otázku, jakým způsobem mohou zaměstnanci klienta potrestat za nedodržování pravidel. Nemluví se o žádném fyzickém trestu, ovšem je překvapující, že v zařízení, kde jsou klienti umístěni za

vážné přestupky, má zaměstnanec tak málo možností, jak si sjednat autoritu nebo udělit trest. Je absurdní, že tato pravidla a změny určili lidé, kteří pracují na úřadech, a ne v DÚM, nemají tedy zkušenosti z praxe a ani nemohou vidět reálný dopad a výsledek těchto změn. Zaměstnanci už tak vykonávají práci v tzv. rizikovém prostředí a jejich jediným cílem je pomoci těmto klientům. Proto se musí poukázat na to, že tyto změny jejich cíli spíše brání, než aby mu pomáhali.

Dalším problémem, kterým se tato práce zabývá a úzce souvisí se současnou situací v DÚM je doba pobytu. Dříve byla délka pobytu v DÚM 8 týdnů. V tomto období se prováděla daná diagnostika a klient byl poté přesouván do dalšího zařízení, které už bylo pro delší pobyt přizpůsobené. V dnešní době je zákonem stanovená doba „kolem“ 8 týdnů, ale reálně klienti stráví v zařízení ve většině případů až rok. Přeražení klienta z DÚM do VÚ a jiných zařízení totiž neurčují zaměstnanci DÚM, ale soud. Doba pobytu se tak neustále prodlužuje a samotný denní režim DÚM není původně nastaven na tak dlouhou dobu. I přesto, že se to nemusí zdát jako velký problém, plyne z něj celá řada negativních důsledků. Zvyšuje se počet útěků, klesá motivace na „nápravu“ klientů, snižuje se možnost následného studia klientů kvůli jejich narůstajícímu věku atd. Tento problém, jako už všechny výše zmíněné, je zahrnut v případových studiích klientů DÚM.

2. ÚSTAVNÍ VÝCHOVA

Ústavní výchova je jednou z forem náhradní péče o dítě, jehož rodiče se o něj nemohou nebo nechtějí postarat z nejrůznějších důvodů. Slouží hlavně k preventivně výchovným účelům. Soud ji může nařídit i bez návrhu, a to za situace:

„jsou-li výchova dítěte nebo jeho tělesný, rozumový či duševní stav, anebo jeho řádný vývoj vážně ohroženy nebo narušeny do té míry, že je to v rozporu se zájmem dítěte, anebo jsou-li tu vážné důvody, pro které rodiče dítěte nemohou jeho výchovu zabezpečit.“

(§ 971 odst. Občanský zákoník)

V České republice patří ústavní výchova právně pod Občanský zákoník a její výkon se řídí zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních. Zajišťuje každému dítěti právo na výchovu a vzdělání, podporuje sebedůvěru, rozvíjí citovou stránku jeho osobnosti a umožňuje, aby se dítě aktivně účastnilo dění ve společnosti. S dítětem musí být zacházeno v zájmu plného a harmonického rozvoje jeho osobnosti s ohledem na potřeby osoby jeho věku. I přes tyto faktory je nutno dodat, že ústavní výchova není výchovou přirozenou. Dochází k ní

v situaci, kdy rodiče nezvládají anebo nemohou o své dítě správně pečovat. Před nařízením ústavní výchovy je soud povinen zkoumat, zda výchovu dítěte nelze zajistit náhradní rodinnou péčí nebo péčí v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Výchovu v ústavech dělíme na ústavní a ochranou. Ústavní výchova je nařizována dětem mladším 18 let v případě, kdy je jejich výchova narušena nebo ohrožena nebo pokud rodiče nemohou z jiných vážných důvodů výchovu zabezpečit.

2.1. Nařízení, trvání a přezkoumání ústavní výchovy

O ústavní výchově rozhoduje soud na návrh obce s rozšířenou působností dle zákona o rodině. Nařizuje se z důvodů sociálních a výchovných. Ústavní výchova nemá trestní ale preventivní charakter a trvá pouze tak dlouho, dokud to vyžaduje její účel, nejdéle však do 18 let, tedy do dosažení zletilosti jedince. Výjimečně může být soudem prodloužena i po dosažení zletilosti, nejdéle však do devatenácti let. U dětí do 3 let zabezpečují ústavní výchovu kojenecké ústavy a dětské domovy do 3 let. Od 3 do 18 let tuto činnost poté zajišťují školská zařízení. Pokud byla ústavní výchova nařízena z důvodů sociálních, je jedinec starší tří let zpravidla umístěn do dětského domova či zvláštní školy internátní. Pokud jde o ústavní výchovu z výchovných důvodů, jedinec putuje do výchovného ústavu.

2.2 Ochranná výchova

„Ochranná výchova je druhem ochranného opatření, která jsou definována trestním zákoníkem, mají účel preventivní, mají též izolovat a resocializovat toho, kdo se společensky nebezpečného činu dopustil. Ukládá se v občanskoprávním řízení všem osobám, jež spáchaly ve věku mezi dvanáctým a patnáctým rokem čin, jenž trestní zákon u právně odpovědných osob umožňuje stíhat výjimečným trestem. Ochrannou výchovu může soud uložit i osobám mladším než 15 let, které spáchaly čin, jenž je u právně odpovědných osob pokládán za trestný čin.“ [Matoušek,2011, s.152]

Ochranná výchova se na rozdíl od ústavní nařizuje podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, a to dětem od 12 do 18 let. Dalším rozdílem je důvod nařízení, který se rozděluje podle věku jedince. U jedince od 12 do 15 let se jedná o čin, za který lze podle trestního zákoníku uložit výjimečný trest. U jedince od 15 do 18 let se ukládá ochranná výchova za předpokladu, že splní svůj účel lépe než uložení trestu odnětí svobody. Základním pravidlem pro uložení ochranné výchovy je protispoločenský čin, který naplňuje skutkovou podstatu trestného činu.

„Ochranná výchova je ochranným opatřením ukládaným soudem, obvykle mládeži starší 15 let (výjimka možná – především v případech společensky nebezpečného jednání). Nemá trestní charakter ani se nezaznamenává do trestního rejstříku. Časové trvání je shodné s výkonem ústavní výchovy, realizace probíhá rovněž ve školských zařízeních.“ [Slomek, 2010, s. 55]

2.3. Přeměna ústavní a ochranné výchovy

Ochranná výchova může být změněna na výchovu ústavní. Děje se tomu za podmínek, pokud je náprava jedince natolik úspěšná, že už nepočítáme s další recidivou.

„Jsou-li v souvislosti s rozhodováním o zrušení ochranné výchovy splněny s ohledem na poměry dítěte mladšího patnácti let podmínky pro uložení ústavní výchovy podle § 971 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, může být toto rozhodnutí o zrušení ochranné výchovy spojeno s rozhodnutím o uložení ústavní výchovy [§ 466 písm. n) z. ř. s.], o kterém rozhodne příslušný soud pro mládež na návrh např. ředitele výchovného ústavu [§ 24 odst. 1 písm. e) zákona č. 109/2002 Sb.] nebo státního zástupce [§ 8 odst. 1 písm. b), odst. 2 z. ř. s.], anebo i bez návrhu ve smyslu § 13 odst. 1 z. ř. s. (srov. § 468 odst. 1, 2 z. ř. s. a contrario). Soud pro mládež rozhoduje o zrušení ochranné výchovy usnesením podle § 93 odst. 11 věty druhé z. s. m.; je-li však toto rozhodnutí spojeno s uložení ústavní výchovy, rozhoduje podle § 471 odst. 1 z. ř. s. rozsudkem.“ [Nejvyšší soud [online]. Dostupné z http://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/web/Rozhodovacicinnost~Pravnivety,trestnikolegium~Ochranna_vychova_Ustavni_vychova_Rizeni_proti_detem_mladsim_patnacti_let_93_odst_1_pism_f_z_s_m_~?openDocument&lng=CZ]

3. ŠKOLSKÁ ZAŘÍZENÍ

Školská zařízení se řídí dle zákona č. 109/2002 Sb. a jeho novely č. 333/2012 Sb. Podle nich patří do školských zařízení dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy. Školským zařízením, které plní úkol diagnostiky je potom diagnostický ústav. Péči, kterou nemohou obstarávat rodiče nebo jiná osoba, které bylo dítě svěřeno do péče zastávají právě tato zařízení. Jedinci mohou mít buď nařízenou ústavní výchovu nebo uloženou ochrannou výchovu.

3.1 Diagnostický ústav

„Diagnostický ústav na základě výsledků diagnostických, vzdělávacích, terapeutických, výchovných a sociálních činností, které jsou součástí komplexního vyšetření, zpracovává komplexní diagnostickou zprávu s návrhem specifických výchovných a vzdělávacích potřeb.“ [Slomek, 2010, s. 45]

Úkolem diagnostických ústavů je kompletní vyšetření – diagnostika, po které následuje umístění dítěte do daného zařízení (dětský domov, výchovný ústav). Mezi hlavní úkoly ústavu patří kompletní diagnostika pomocí psychologických a pedagogických činností. Poté se zjišťuje úroveň znalostí a dovedností dítěte, stanovují se cíle a specifické vzdělávací potřeby. Určuje se směr, kterým se dítě bude, co se týče vzdělávání ubírat. Dalším krokem je terapeutická pomoc. V tomto bodě nastupují psychologická cvičení, která mají napomáhat k nápravě poruch v chování dítěte a sociálních vztazích. V ústavu je přítomen psycholog, který tuto práci vykonává. Diagnostický ústav má i koordinační úkoly související s rozmisťováním dětí do návazných zařízení, tuto funkci vykonává ve většině případů etoped. Pobyt v ústavu trvá zpravidla 8 týdnů, v současné době je to ale spíše déle, někdy to může být až rok. Diagnostický ústav se rozděluje na dětský diagnostický ústav, kde jsou přijímány děti, které nemají ukončenou povinnou školní docházku, a na diagnostický ústav pro mládež, kde přijímají mladistvé s ukončenou povinnou školní docházkou.

3.2 Dětský domov

„Dětský domov pečuje o děti podle jejich individuálních potřeb, plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. Do DD jsou umisťovány děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování. Děti se vzdělávají ve školách, jež nejsou součástí DD. Do dětského domova mohou být umisťovány děti ve věku zpravidla od 3 do nejvýše 18 let (prodloužení ústavní výchovy je možné), umisťují se rovněž nezletilé matky spolu s jejich dětmi.“ [Slomek, 2010, s. 47]

Dětský domov má za úkol plnit hlavně výchovnou funkci. Jsou do něj umisťovány děti, které mají nařízenou ústavní výchovu a neprojevuje se u nich nevhodné chování, trestná činnost aj. Děti dochází do školy, kde se vzdělávají. Škola není součástí ústavu.

3.3. Dětský domov se školou

„Do dětského domova se školou mohou být umisťovány děti zpravidla od 6 let do ukončení povinné školní docházky. Pokud pominou důvody pro docházku dítěte do školy při DDš, lze dítěti umožnit plnění povinné školní docházky ve škole mimo zařízení. Nemůže-li se dítě po ukončení povinné školní docházky pro pokračující závažné poruchy chování vzdělávat ve střední škole mimo zařízení nebo neuzavře-li pracovněprávní vztah, je přeřazeno do výchovného ústavu.“ [Slomek, 2010, s. 47]

Rozdílem od klasického dětského domova je, že se děti vzdělávají přímo v dětském domově. Dalším rozdílem je, že se nejedná pouze o děti s nařízenou ústavní výchovou, ale i s uloženou ochrannou výchovou.

3.4 Výchovný ústav

„Výchovný ústav pečuje o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova. Ve vztahu k dětem plní VÚ zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální.“ [Slomek, 2010, s. 48]

Do VÚ může být umístěno i dítě, které je mladší 15 let, ale má uloženou ochrannou výchovu a projevují se u něj tak závažné poruchy chování, že nemůže být umístěno do DDš.

„V zařízeních, ve kterých jsou umístěny děti s uloženou ochrannou výchovou, jsou používány speciální stavebně technické prostředky k zabránění útěku.“ [Slomek, 2010, s. 48]

Speciálními prostředky pro zabránění útěku mohou být myšleny například kamerové systémy nebo mříže na oknech a dveřích.

3.5. Středisko výchovné péče

Středisko výchovné péče neboli SVP patří ke školským zařízením už o roku 1991. Spadá pod diagnostické ústavy nebo pod výchovné ústavy. Je jednou z forem pomoci a tyto ústavy nenahrazuje, spíše je doplňuje. Je buď ambulantní, internátní nebo stacionární. Do ambulantních SVP klient dochází. SVP zajišťuje speciálně pedagogickou a psychologickou diagnostiku poruch chování. Následně pak vypracovává plán, podle kterého s klientem a s jeho rodinou pracuje. Klient má pravidelná sezení, která určuje terapeut nebo etoped. Druhou formou jsou internátní SVP.

„Internátní oddělení je zaměřeno na práci s dětmi a dospívajícími, u kterých převažují výchovné problémy. Pobyt a účast na programu klienta je v internátním oddělení dobrovolný, a to na základě smluvního vztahu mezi střediskem, klientem a jeho zákonnými zástupci (osobami zodpovědnými za jeho výchovu). Délka pobytového programu je zpravidla 6–8 týdnů.“

[Národní ústav pro vzdělávání [online]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/strediska-vychovne-pece>]

Třetí variantou je stacionární oddělení, což je forma denní péče. Klient do SVP dochází přes den v mimoškolních hodinách a večer se vrací domů.

3.6 Zařízení pro děti cizince

Zařízení pro děti cizince poskytuje péči dětem, které nejsou občany České republiky. Zároveň pak musí splňovat podmínky, které stanovuje zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Tyto děti jsou umisťovány do tohoto zařízení hlavně z důvodu neschopnosti komunikace v českém jazyce. Součástí zařízení pro děti cizince může být například diagnostický ústav, tréninkový byt, základní škola, středisko výchovné péče.

3.7 Zaměstnanci ve školských zařízeních

„Pedagogickým pracovníkem zařízení či střediska může být jen ten, kdo splňuje podmínky stanovené zákonem č. 563/2004 Sb. (zákon o pedagogických pracovnících) a dále splňuje podmínku psychické způsobilosti (zákon č. 383/2005 Sb.)“ [Slomek, 2010, s. 49]

Zaměstnancem ve školských zařízeních je například psycholog, vychovatel, etoped a učitel.

4. DÚM LUBLAŇSKÁ

4.1 Historie

Už na konci 18. století můžeme mapovat počátky péče o delikventní mládež. V této době se také začínala psát první odborná literatura, mluví se o tom, jak správně tuto mládež vychovávat a zřizují se ústavy zaměřující se na zanedbanou mládež, ať už mravně ohroženou nebo se zločineckou minulostí.

„...V r. 1836 začal v Praze hrabě Leo Thun z Hohensteinu se skupinou dobrovolníků pečovat o mladistvé chlapce i starší osoby vracející se z výkonu trestu zpět do občanského života. Výsledkem jejich konání bylo v roce 1838 založení spolku Jednota pro blaho propuštěných

káránců. Chovanci dostali možnost vyučit se řemeslu, popř. ti již vyučení byli umístěni jako tovaryši u řádných mistrů... „

[DIAGNOSTICKÝ ÚSTAV PRO MLÁDEŽ, [online]. Dostupné z: <http://dius.cz/>]

„Zvláštní ochrany se mládeži dostalo teprve roku 1811 úpravou v občanském zákoně. Roku 1885 bylo prostřednictvím rakouského občanského zákoníku nařízeno zemím zakládat polepšovny. Umístění v polepšovně mohlo být výsledkem buď trestního řízení proti mladistvému nebo žádostí rodičů. O přijetí do ústavu však nakonec rozhodla příslušná komise zemského úřadu nebo ředitelství příslušného spolku.“

[DIAGNOSTICKÝ ÚSTAV PRO MLÁDEŽ, [online]. Dostupné z: <http://dius.cz/>]

Samotná historie DÚM Lublaňská začíná již v roce 1842, kdy byla právě Jednotou založena první instituce pro narušenou mládež v ČR, dříve známá jako Vychovatelna u Dobrého pastýře.

„V roce 1842 byla Jednotou založena první instituce pro narušenou mládež u nás – Vychovatelna u Dobrého pastýře, která sídlila v ulici U řetězové lávky na Menším městě Pražském. O rok později byla přemístěna do domu na rohu ulic Kateřinské a Ječné. Poslední stěhování proběhlo v roce 1904 do dnešního sídla Diagnostického ústavu v Lublaňské ulici na Praze 2.“

[DIAGNOSTICKÝ ÚSTAV PRO MLÁDEŽ, [online]. Dostupné z: <http://dius.cz/>]

Hlavním posláním vychovatelny U Dobrého pastýře bylo nahradit rodinnou péčí a připravit chlapce na budoucí život. Součástí denního režimu byl tehdy tělocvik, četba, zpěv, ale také společné procházky a večerní modlitba. Chlapci chodili do ústavní soukromé školy, která jim zajišťovala pravidelnou výuku. Důsledkem první světové války se obecně zhoršila jak situace v celé zemi, tak situace v ústavu. Kvůli nedostatku financí na základní lidské potřeby zůstalo ke konci války v ústavu pouze 12 chovanců. Ve 30. letech se situace zlepšuje.

„Ve 30. letech se stala vychovatelna jediným ústavem pro okamžité umístění chlapců starších 14 let, jelikož byl nedostatek institucí pro ústavní a ochranou výchovu. Byla přechodným zařízením pro mladistvé bez přístřeší, zadržovaných pro potulku a žebrotu, jenž zde čekali na převoz do výchovného ústavu.“

[DIAGNOSTICKÝ ÚSTAV PRO MLÁDEŽ, [online]. Dostupné z: <http://dius.cz/>]

Od 1. ledna 1992 je zřízen dnešní Diagnostický ústav pro mládež Lublaňská.

„S účinností od 1. ledna 1992 byl podle § 6 odst. 1 písm. b) zákona České národní rady č. 564/1990 Sb., zřízen MŠMT ČR Diagnostický ústav pro mládež se sídlem v Lublaňské ulici 33.“

[DIAGNOSTICKÝ ÚSTAV PRO MLÁDEŽ, [online]. Dostupné z: <http://dius.cz/>]

4.2 Činnost

Diagnostický ústav pro mládež Lublaňská je zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Klientelou, jež spadá do tohoto zařízení jsou chlapci po ukončení povinné školní docházky do věku 18 let, popřípadě zletilí chlapci do 19 let, kteří jsou zde umístěni na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově, ochranné výchově nebo předběžném opatření. Ústav má celkovou kapacitu 46 míst, samotný DÚM, který obsahuje 4 výchovné skupiny, má míst pouze 30. Zbylých 16 je rozděleno mezi výchovnou skupinu při DÚM a zachytné pracoviště. Výchovná skupina obsahuje 12 míst a zachytné pracoviště 4 místa. Spádovou oblastí tohoto ústavu jsou Čechy. Úkoly neboli činnost DÚM se dá rozdělit do 6 základních skupin.

„Podle zákona plní diagnostické, výchovně vzdělávací a preventivní úkoly. Jeho činnost je vymezena zákonem ČNR č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních, zákonem č. 390/1991 Sb., o předškolních a školských zařízeních a vnitřním řádem, který vydává ředitel po schválení zřizovatelem (MŠMT ČR). Byl zřízen jako rozpočtová organizace, která se s účinností od 1. ledna 1994 mění na organizaci příspěvkovou. Statutárním orgánem je ředitel jmenovaný MŠMT ČR, který ji řídí, plní úkoly vedoucího organizace a je oprávněn jednat ve věcech jménem diagnostického ústavu pro mládež.“

[DIAGNOSTICKÝ ÚSTAV PRO MLÁDEŽ, [online]. Dostupné z: <http://dius.cz/>]

První, a pravděpodobně nejznámější z nich, je diagnostická činnost. Jedná se o pedagogické a psychologické vyšetření, zaměřené na výchovné a vzdělávací problémy a na adaptivní schopnosti jedince. Diagnostická činnost by měla přispět k rozhodnutí, kam bude daný jedinec pokračovat a které školské zařízení pro něj bude ideální.

Druhým úkolem DÚM je vzdělávací proces, kdy se zjišťuje úroveň znalostí a dovedností a realizují se specifické vzdělávací potřeby v zájmu rozvoje osobnosti dítěte. Během pobytu v DÚM dítě dochází buď do původní školy nebo do školy v DÚM, kde má vlastní třídu.

Třetím úkolem DÚM je terapeutické sezení. Klade se důraz na pedagogickou a psychologickou činnost, která má směřovat k nápravě poruch v sociálních vztazích a chování dítěte.

Čtvrtou skupinou je výchovná a sociální péče. Pokud je to v jednotlivých případech nutné, poskytuje se i zdravotní péče. Tato péče se vztahuje k osobnosti dítěte, k jeho rodinné situaci a k sociálně právní ochraně dítěte.

Pátou skupinou je organizační úkol, kdy se jedná o následném umístění dítěte do zařízení. Jak je v této práci již zmíněno, původní doba do přemístění byla 8 týdnů, dnes je to již mnohem déle a v řadě případů se chlapci dostanou do dalšího zařízení až po půl roce a déle. Při přemístění se spolupracuje s orgánem sociálně právní ochrany dětí na návrhu na nařízení předběžného opatření, které bude vykonáváno v DÚM nebo v jiném zařízení.

Poslední úkol DÚM je koordinační, kdy se prohlubují a sjednocují odborné postupy ostatních zařízení v rámci územního obvodu DÚ.

4.3 Klienti

Jak už jsem jednou zmínila klientelou DÚM Lublaňská jsou chlapci ve věku 15-18 let, popřípadě 19 let s dokončenou povinnou docházkou. Důvodem pro umístění mohla být dříve i žádost rodičů o dobrovolný pobyt, dnes je to pouze na základě rozhodnutí soudu o předběžném opatření, ústavní výchově nebo ochranné výchově. Chlapci přicházející do tohoto zařízení jsou označováni jako těžce vychovatelní, společnosti nebezpeční, asociální nebo nepřizpůsobiví. Mezi nejčastější důvody umístění patří záškoláctví, na druhém místě pak problémy související se školou nebo rodinou, dalšími z důvodů jsou užívání návykových látek, nerespektování rodičů, trestná činnost, problémová parta nebo kamarádi, sexuální zneužívání, toulání a útoky z domova, šikana vůči ostatním, psychiatrické problémy a sebepoškozování.

4.4. Zaměstnanci

„Pedagogickým pracovníkem zařízení či střediska může být jen ten, kdo splňuje podmínky stanovené zákonem č. 563/2004 Sb. (zákon o pedagogických pracovnících) a dále splňuje podmínku psychické způsobilosti (zákon č. 383/2005 Sb.)“ [Slomek, 2010, s. 49]

Diagnostický ústav obsahuje rozmanitý tým odborníků. Patří mezi ně etoped, který zajišťuje komunikaci s dítětem a jeho rodinou ohledně přesunu do dalších zařízení. Potom psycholog, u kterého jedinec podstupuje psychologické vyšetření, nebo ho v rámci pobytu navštěvuje na pravidelných sezeních. Dalším zaměstnancem ústavu je vychovatel, který se o chlapce stará v průběhu celého dne, když nejsou ve škole nebo v práci, a provádí s nimi všechny volnočasové aktivity a denní program. DÚ má i svoje vlastní učitele, kteří vedou třídy přímo v budově DÚ, kde probíhá každodenní výuka.

4.5 VÚ spadající pod DÚM Lublaňská

Jak už je dříve zmíněno, diagnostický ústav není finálním místem, kde by klienti měli zůstat. Po určené diagnostice a vyšetření se přesouvají dál. S etopedem mohou klienti řešit své preference budoucího studia, a i podle toho vybírat ústav, kam se přesunou. Pod DÚM Lublaňská spadá 15 výchovných ústavů, v kterých se často nachází i středisko výchovné péče (SVP), dětský domov se školou (DDŠ) nebo škola samotná. Každý z nich má taky rozdílné učební obory. Zaměření může být hodně rozdílné, od kuchaře až po lesnické práce.

Prvním výchovným ústavem, který spadá pod DÚM je VÚ Boletice. Výchovný ústav nabízí učební obory jako kuchař-číšník, stavební práce, zahradnická výroba atd. Dalšími zařízeními, které vedle VÚ Boletic existují jsou DDŠ, SVP, ZŠ a SŠ. Dohromady mají kapacitu až 80 klientů, z toho 12 v oddělení pro výkon ochranné výchovy. Při DDŠ se nachází EPCHO, což je oddělení pro extrémní poruchy chování.

Druhým výchovným ústavem je VÚ Buškovice, kde vedle ústavu funguje i SVP a SŠ. Mají dohromady kapacitu 40 klientů, z toho 8 v oddělení ochranné výchovy. Učebními obory tam jsou například lesnické nebo tesařské práce.

Třetím zařízením je VÚ Místo. Jedná se o menší výchovný ústav s kapacitou 32 klientů. Nabízí obory zahradnických prací a provozních služeb. Kromě ústavu se tam nachází i DDŠ, ZŠ a SŠ.

Čtvrtým je VÚ Pšov, kde se součástí SVP. Mají kapacitu dohromady 40 míst, z toho 8 pro výkon ochranné výchovy. Učební obory jsou dostupné v Podbořanech, Lounech a Chomutově, kde klienti mohou navštěvovat střední školy a odborná učiliště. Pšov také nabízí rekvalifikační kurzy jako například řidič vysokozdvížného vozíku nebo obsluha křovinořezu.

Pátým výchovným ústavem je VÚ Houston, který má kapacitu 46 klientů, z toho 6 v oddělení pro výkon ochranné výchovy. Houston nabízí učební obor v oblasti stravovacích a ubytovacích služeb a zemědělských prací. Má i další nabídku vzdělávání, kdy si klienti mohou udělat barmanský kurz, kurz studené kuchyně nebo autoškolu skupiny T.

Šestým zařízením, které spadá pod VÚ Houston, ale je důležité ho zmínit je VLS Medvědí kámen. Toto zařízení je unikátní v tom, že se zaměřuje na léčbu problémových uživatelů nealkoholových drog. V rámci pobytu se klienti starají o hospodářská zvířata, učí se práci na statku, pěstování zeleniny a ovoce.

Sedmým zařízením, které tu bude zmíněno, je VÚ Husův domov. Tento výchovný ústav má kapacitu 53 klientů a je zaměřen na děti vyžadující výchovně léčebný režim. Má režim, který nabízí pomoc v oblasti neurologie, psychologie nebo psychiatrie. Nabízeným učebním oborem je praktická škola.

Osmým zařízením je VÚ a Terešov, kde vedle ústavu funguje i SŠ. Toto zařízení má kapacitu 32 klientů a vyučuje se tam hlavně strojírenská výroba. Chlapci mají možnost získání autoškoly i svářečského kurzu.

Devátým výchovným ústavem je VÚ Obořiště, kde je nabízenými učebními obory truhlář, zedník a práce ve stravování. Kapacita je 40 chlapců.

Desátým je VÚ Kutná hora, tam mají chlapci možnost docházet do SŠ v Nymburce, Čáslavi, Kolíně, Kutné Hoře a Poděbradech. Nabízí kapacitu 32 klientů.

Jedenáctým, a posledním zařízením, které tu bude zmíněno, je VÚ Klíčov, který obsahuje i SVP. Nachází se také v Praze, stejně jako DÚM Lublaňská a má kapacitu 16 klientů. Nabízeným učebním oborem je práce ve stravování.

PRAKTICKÁ ČÁST

5. CÍL BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jak už se v úvodu práce uvádí, hlavní náplní práce je nejen mapovat současnou situaci, ale i poukázat na skutečnost, že některé změny a pravidla nemusejí mít vždy přínos pro všechny klienty, ba naopak mohou pobyt v DÚM velmi narušovat, ztěžovat a obecně znehodnocovat.

Cílem je tedy prokázat, zda je uvolňování pravidel v DÚM pozitivní nebo negativní změnou pro výkon ústavní výchovy.

První výzkumnou otázkou je, zda má volnější režim klientů přínos pro jejich nápravu v ústavu. Druhou výzkumnou otázkou je, které změny ve výchovně vzdělávacích přístupech ovlivnily klienty v DÚM pozitivně. Třetí a poslední výzkumnou otázkou je, které změny ve výchovně vzdělávacích přístupech ovlivnily klienty DÚM negativně.

Všechny výzkumné otázky budou zodpovězeny v závěru šetření.

6. CHARAKTERISTIKA SLEDOVANÉHO SOUBORU

Sledovaným souborem v případové studii bylo 6 chlapců od 15 do 18 let. V době šetření byli aktivními klienty ústavu alespoň 2 týdny. Byly zvoleny rozdílné „typy“ klientů podle důvodu umístění. Důvodem této rozdílnosti bylo, aby výsledky šetření pokryly větší možnost odpovědí, a hlavně poukázaly na extrémní rozdílnost mezi chlapci, kteří přesto žijí spolu a platí pro všechny stejná pravidla.

7. METODY ŠETŘENÍ

Praktická část bakalářské práce se zabývá klienty v diagnostickém ústavu pro mládež Lublaňská a jejich pohledem na současnou situaci a pravidla v ústavu. Výsledek šetření je popsán v závěru praktické části.

Skupinou respondentů byli klienti DÚM Lublaňská. Jedná se o metodu případové studie, což je jedna z metod kvalitativního průzkumu. Kvalitativní výzkum nespočívá ve statistických metodách, zaměřuje se na názory klientů a jejich chápání dané problematiky. Tato práce obsahuje detailní šetření 6 klientů, které bylo prováděno v časovém horizontu několika měsíců. Práva a zároveň povinnosti platí v ústavu pro všechny klienty stejně, i proto jsou vybráni chlapci z rozdílných skupin, aby byla možnost dokázat, na jak velkou část z nich (kolik případných „skupin“) mohou mít tyto změny negativní vliv nebo jim případnou nápravu dokonce zhoršovat. Vychází se z myšlenky, že je klientům poskytnuta větší svoboda a práva, než v dané chvíli (tím je myšleno doba pobytu) zvládnou využít pro svůj prospěch a nápravu. Tato svoboda naopak nebezpečně láká a nabízí jednoduchou cestu k návykovým látkám, rizikovým skupinám přátel a nelegální činnosti. Tento názor je vyhodnocen po dlouhodobém navštěvování DÚM Lublaňská, účasti při každodenních aktivitách v ústavu, návštěvě školy, která sídlí přímo v DÚM a studiem této problematiky.

8. PŘÍPADOVÉ STUDIE MLADISTVÝCH V DÚM LUBLAŇSKÁ

Případová studie zahrnuje rodinnou anamnézu, důvody umístění, vzdělání chlapce, zájmy a profesní ambice a návykové látky, které jedinec užívá nebo užíval. Další a nejdůležitější částí jsou otázky mapující aktuální situaci v DÚM. Podkapitoly této tematiky jsou rozděleny na délku trvání pobytu, přátelé v DÚM, vlastní oblečení, aktivity během pobytu v DÚM, přístup k mobilnímu telefonu a plány do budoucna. Tyto podkapitoly jsou přidány hlavně z důvodu přiblížení aktuální situace v DÚM čtenáři a pomáhají k zodpovězení výzkumných otázek. Identity chlapců zůstávají naprosto anonymní a jména jsou změněná. Zbytek informací upraven

nebyl. Během případových studií může být použita přímá řeč, hovorová čeština a hovorové výrazy pro zachování autentičnosti odpovědí a vykreslení obrazu rozhovoru nebo osobnosti chlapce. Na úplném konci praktické části je potom výsledek šetření, což je celkové shrnutí odpovědí a informací, ke kterému se dospělo v rámci hovorů s klienty.

8.1 Pavel

Jeho rozhodnutí o umístění do DÚM bylo po domluvě s matkou vlastně dobrovolné. Jeho přístup se hodně liší od ostatních chlapců. Během odpovědí si je vždy jistý, že už nechce užívat OPL. Od ostatních chlapců se zdá vyspělejší, rozhodnější. Choval se velmi slušně, s odpověďmi neměl problém. Všechno, co říkal, se snažil vysvětlit a rozvést. Používal hlavně spisovnou češtinu.

Důvody umístění

Pavel byl umístěn do DÚM Lublaňská na podkladě usnesení OS v Karlových Varech o předběžném opatření. Návrh podala matka. Důvodem bylo, že se chlapec stýkal se problémovou partou, ve velkém množství zneužíval OPL, nechodil do školy ani do práce a nebydlel doma, ale u zletilé přítelkyně. Pavel se sám rozhodl přestat se zneužíváním OPL a s matkou a sociální pracovníci se na umístění dohodl.

Rodinné prostředí

Chlapec vyrůstá v doplněné rodině. S vlastním otcem, který od rodiny odešel, když byl Pavlovi asi jeden rok, se nestýká. Matka si vzala pana T., který s nimi žije již 10 let a Pavel mu říká "táto". Matka má ještě z prvního manželství dceru Š. (33 let). Patrik ke všem rodinným příslušníkům vyjadřuje přiměřené vztahy, všechny má rád stejně, s drogami chce přestat hlavně kvůli matce.

Vzdělání

Povinnou školní docházku ukončil v 9. ročníku ZŠ v roce 2017 s průměrným prospěchem. Nastoupil na SOŠ na obor elektrikář-silnoproud. V roce 2018 ukončil po úspěšně zvládnutých reparátech první ročník. Během prázdnin začal ve velkém množství zneužívat OPL, takže do druhého ročníku sice nastoupil, ale chodil tam asi jen týden a časem byl ze školy vyloučen. Poté se snažil chodit na brigády, nejdelší brigádu měl u České pošty, pracovní poměr ale sám ukončil.

Zájmy, profesní orientace

Ze zájmů preferuje drobné opravy PC a ostatní elektroniky. Je to oblast, která ho baví a vidí v tom i možnost budoucí obživy. Sam během hovoru přiznává, že předtím moc zájmů ani koníčků neznal, že byl jeho život jenom o tom aby „*sehnal peníze a pak sehnal drogy, furt dokola*“. Je rád, že se naučil nové věci.

Návykové látky

Pavel kouří od 14 let, nyní tak 10 cigaret denně. Alkohol pil dříve příležitostně, v poslední době vůbec. THC zneužívá od 14 let, až 5 jointů denně, naposledy dva dny před nástupem. V prosinci 2017 byl hospitalizován pro dezorientaci po zneužití velkého množství THC a léků, hlavně Rivotrilu. Poslední rok nasálně zneužívá pervitin, až 1g denně. Tvrdí, že měl pervitin naposledy před měsícem. Z ostatních drog vyzkoušel podle jeho slov „*extázi, tripy, emko*“ apod.

Podrobné mapování aktuální situace v DÚM podle klienta

Délka trvání pobytu

Pobyt v ústavu připadá Pavlovi už dlouhý, čekal, že tu stráví maximálně 6 týdnů, už je to ale 2 měsíce. Je mu 17 a půl, to že mu bude za 6 měsíců 18 mu přišlo důležité zmínit. Je tady jeden z nejstarších. Nemyslí si, že kdyby se do ústavu dostal dřív, že by to jeho situaci změnilo. Podle jeho slov totiž dřív (tím je myšleno cca 14-15 let) vůbec motivaci přestat s návykovými látkami neměl. Teď to má v hlavě víc srovnané, ví naprosto jistě, že chce přestat.

Přátelé v DÚM

Určitě by nikoho jako kamaráda neoznačil, tahle skupina kluků mu vůbec nevyhovuje. Nejvíce mu vadí, že nikdo z nich nemá motivaci k nápravě ani k abstinenci. Rozhodně má pocit, že tu na něj kluci mají horší vliv, protože se neustále baví o drogách. Říká „*Tahají sem svinstva, akorát mě to láká. Často tady o tom mluví, a to mi je nepříjemný.*“.

Vlastní oblečení

Vyhovuje mu nosit vlastní oblečení, protože nemusí mít pocit, že to někdo před ním nosil a je mu tak líp. Ještě se mu nestalo, že by mu nějaké oblečení ukradli, ale zná někoho, komu se to

stalo. Vypraví příběh o ukradených botách za 6000,- Kč, které si jeden chlapec vzal s sebou na útěk.

Aktivity během pobytu v DÚM

Vychovatelé se podle něj snaží vymyslet pestrý program a vždy je to něco jiného, za příklad dává horolezeckou stěnu, bruslení, keramickou dílnu a procházky na nákup. Na otázku, na který nákup se chodí odpovídá: „*Když jdou normálně vychovatelé nakoupit nějaký pomůcky, třeba na nějakou výtvarnou činnost nebo tak, tak nás občas vezmou s sebou někoho, to je dobrý, člověk vypadne. Mám to rád.*“. Aktivita, co ho vyloženě nudí jsou tzv. „*účka*“. Popisuje je takto: „*Sedí se na zemi a řeší se problémy, to mě nebaví. Je to zdlouhavý než se všichni vypovídají a já už nemám problémy, takže nechci nic řešit.*“. Koníček nebo činnost, co by mu v ústavu chyběla, ho nenapadá, naopak přiznává, že dřív vůbec žádné koníčky neměl. Říká na to: „*Až tady sem nějak zjistil, že život není jenom o tom shánět peníze, pak shánět za ty peníze drogy a znova dokola. Asi to jde i jinak no.*“.

Přístup k mobilnímu telefonu

Na otázku, zda ho kvůli přístupu k mobilnímu telefonu nekontaktují rizikové lidé, se kterými už se nechce bavit ani stýkat, rozhodně odpovídá, že on už si dávno změnil kontakty, takže ne. Naopak je rád, že telefon má, protože může zavolat rodině a kamarádům, kteří jsou podle něj „*v pohodě*“ (nejsou uživatelé návykových látek). Telefon mu nepomáhá k sehnání návykových látek ani k útěku, uznává však, že se to děje a že zná takové kluky. Je přesvědčen o tom, že mobilní telefon může být velké lákadlo pro někoho, kdo ještě nemá chuť s návykovými látkami přestat. On sám o útěku přemýšlel pouze na začátku, první měsíc byl nejhorší.

Plány do budoucna

V následujících týdnech se bude snažit o získání dlouhodobé „*dovolenky*“, chtěl by bydlet u mámy, dřív bydlel sám. Přiznává, že se trochu bojí jak to zvládne, ale o trvalé abstinenci je přesvědčen.

8.2 Tomáš

Během rozhovoru byl velmi komunikativní, později se podrobně rozpovídal o krádežích, které páchal. Bavil se velmi otevřeně a neměl problém odpovědět na všechny otázky.

K nástupu byl prý přiveden rodiči, přítelkyní a nejstarším bratrem, s umístěním byl smířený, protože o něm věděl s předstihem. Tvrdí, že hlavně kvůli přítelkyni chce skončit se zneužíváním OPL. Přiznává, že kvůli dlouholetému užívání měl i zdravotní obtíže, a že už je čas s tím přestat. Přesto si je trochu nejistý pobytem na svobodě, uvědomuje si, jak jednoduše se všechno může vrátit do „*starých kolejí*“. Bojí se jak se zachová, až ho budou kontaktovat starí přátelé. Nepůsobil, že je už připravený na odchod domů. Z pozdějšího rozhovoru vyplynulo, že ho čeká přesun do dalšího zařízení a domů ještě nejde.

Důvody umístění

Tomáš byl do DÚM umístěn na základě rozhodnutí OS v Jablonci nad Nisou o ústavní výchově. Návrh byl podán matkou, a to za situace, kdy chlapec pravidelně zneužíval návykové látky (THC a alkohol), nerespektoval autoritu rodičů a dělal si co chce. Po intoxikaci alkoholem a THC byl hospitalizován v PN, absolvoval pobyt na detoxu a v SVP Čáp. Milan nenavštěvuje žádnou školu, není evidován na ÚP, potuluje se se závadovou partou mladistvých. Dopouštěl se i krádeží v obchodech, nebyl ale nikdy přistižen, není trestně stíhán.

Rodinné prostředí

Tomáš žije ve společné domácnosti s matkou a otcem, ke kterým vyjadřuje přiměřené vztahy a nediví se jim, že vyžadovali nařízení jeho ústavní výchovy. Má čtyři sourozence, tři bratry a sestru, všichni jsou již zletilí a bydlí mimo domov. Bratr Adam byl před sedmi lety umístěn v DÚM. Tomáš lépe vychází s otcem, který není tak přísný jako matka.

Vzdělání

Povinnou školní docházku ukončil Tomáš v 7. ročníku ZŠ, kde ale neprospěl. Z chování měl opakovaně snížené známky pro nevhodné projevy a nerespektování učitelů, pak také za nedovolené kouření a zneužívání THC. Na střední školu nenastoupil, protože už věděl o umístění do DÚM

Zájmy, profesní orientace

Ze zájmů uvádí v první řadě přítelkyni, kvůli které přestal ve velké míře zneužívat i návykové látky. Dále uvedl sport, hlavně fotbal a stolní tenis. Dříve rád hrál počítačové hry a relaxoval.

Návykové látky

Kouří od 9 let, nyní tak 6–10 cigaret denně. Alkohol v poslední době omezil, několikrát se opil. Pije hlavně pivo a rum. THC zneužívá od 9 let, začal příležitostně, poslední tři roky 4–5 g denně. Od 12 let přiznal i zneužívání pervitinu šňupáním, tak 2x měsíčně za 500,- Kč. THC měl naposledy den před nástupem a pervitin dva dny před nástupem. Příležitostně zneužívá ještě extázi, ostatní drogy neguje.

Podrobné mapování aktuální situace v DÚM podle klienta

Délka trvání pobytu

Tomášovi je 15 let a v DÚM je 4. týden. Nepřipadá mu to dlouhé. Čas tu utíká velmi rychle, protože má pořád co dělat a zastaví se až večer, když jde spát. Chodí do práce. Je zaměstnán u Pražských služeb, potkává tam i cizí lidi, ale hlavně tam jsou prý kluci z DÚM. Nejčastěji zametají chodníky. Sám od sebe zmiňuje, že mu vadí žluté vesty, co musejí mít na sobě. Na začátku rozhovoru tvrdí, že se dostal do ústavu, protože užíval NL a nechodil do školy, pak dodal, že občas NL i prodával, zpočátku THC, pak i pervitin. Až v půlce hovoru přiznává malé krádeže. Nakonec se ukazuje, že během letních prázdnin vydělali každodenními krádežemi v obchodním centru podle jeho slov dva miliony. I přesto, že toho nebylo tématem otázky vypráví, že byl členem skupiny, kde byly stejně staré děti jako on, které chodily společně krást do místního obchodního centra. Popisuje, až skoro pyšně, co všechno dokázali ukrást. Jednalo se hlavně o elektroniku a alkohol. Později kradli i na objednávky. Za tyto krádeže nikdy nebyl chycen ani potrestán. Nemyslí si, že by dřívější umístění něco změnilo nebo že by mu nějak pomohlo. Skupina, se kterou kradl a užíval NL, pochází z okolí, kde vyrůstal a vídá se s nimi prakticky od malička.

Přátelé v DÚM

Nikoho by v ústavu za kamaráda neoznačil. Říká: „*Nikomu se tu nedá věřit, je to samá vychcanost.*“. Někteří kluci na něj podle něj mají lepší vliv, někteří horší. Sám se považuje za průměr, co se týká důvodů umístění.

Vlastní oblečení

Je pro něj dle jeho slov lepší mít vlastní oblečení, ale zas tak moc mu na tom nezáleží. Už se mu jednou stalo, že mu zmizelo tílko. Podle něj oblečení krade švadlena, která má na starosti praní. Když se jí něco líbí, tak si to nechá.

Aktivity během pobytu v DÚM

Nejvíce ho během denních aktivit nebaví škola. Dřív byl zvyklý chodit do školy maximálně 2x do týdne, teď musí chodit každý den, a to mu dělá problém. Na otázku, zda mu chybí nějaký koníček, který dříve dělal, odpovídá, že ne. Stěžuje si jenom na malé fotbalové hřiště, nedá se na něm moc hrát. Naopak je rád, že se naučil bruslit. Jako dřívější zábavu vyjmenovává chození ven s kamarády, braní drog a pití alkoholu.

Přístup k mobilnímu telefonu

Je rád, že má telefon, volá rodičům a přítelkyni. Podle jeho slov mu přítelkyně od závislosti pomáhá nejvíce, „*Kdybych chtěl, tak už bych tu měl 10 gramů perníku, ona mě ale přemluvila, ať to nedělám. Ostatním ten telefon může pomoci prakticky k čemukoli, dá se zařídit všechno.*“. První týden měl chuť utéct, protože ho pobyt nebavil, teď ho čekají dva měsíce, než mu skončí ústavní výchova a pak se bude přesouvat.

Plány do budoucna

Je spokojený se svým budoucím přesunem, bude tam studovat dvouletý obor zedníka. Do budoucna by se chtěl vyučit, najít si práci. Má už půl roku přítelkyni a přál by si, aby se s ním nerozešla. Bojí se, že až bude venku, tak ho budou kamarádi „*tahat do Crossu*“, aby si s nimi dal jedno pivo. Vždycky se to prý zvrtné. On ale věří, že když člověk chce, tak to i dokáže. A on chce. Podle jeho slov už „*profetoval tolik, že je na čase přestat*“. Měl vážné zdravotní potíže. Jednou omdlel a kdyby ho včas neprobrali, tak by zemřel.

8.3 Mirek

K nástupu byl přiveden soudním vykonavatelem a kurátorkou pro mládež. Při vstupním pohovoru byl komunikativní, v mírné tenzi, s jistým pochopením pro důvody umístění, o němž se dozvěděl ráno před nástupem.

Důvody umístění

Mirek byl do DÚM umístěn na podkladě usnesení OS v Českých Budějovicích o předběžném opatření. Návrh byl podán po dohodě s rodiči a OSPOD. Mirek má dlouhodobé výchovné problémy již od ZŠ. Dopouštěl se krádeží doma, ve škole, v obchodech a v jednom případě i u sousedů. Obchodoval s věcmi, lhal, dopouštěl se podvodů a vydíral spolužáky. Byl hospitalizován v PN Opařany, kde mu byla diagnostikována hyperkinetická porucha chování. Od září nastoupil na maturitní obor, do školy nedocházel, ale toulal se s kamarády, se kterými příležitostně zneužíval THC a alkohol. Mirek inklinuje k problémovým jedincům, je schopen pro získání jejich přízně krást nebo utíkat z domova. Nemá náhled na své chování, obviňuje své okolí, hlavně rodiče.

Rodinné prostředí

Mirek žije ve společné domácnosti s oběma rodiči, bratrem F. (20 let) a sestrou A. (7 let). Rodiče jsou zaměstnáni jako OSVČ, pracují v reklamní sféře. Mirek k oběma vyjadřuje přiměřené vztahy, má je oba stejně rád. S bratrem v poslední době moc nekomunikuje.

Vzdělání

PŠD ukončil v 9. ročníku ZŠ s průměrným prospěchem a sníženou známkou z chování. V září 2019 nastoupil na střední školu v Českých Budějovicích na obor mechanizátor. Do školy ale moc nedocházel, nyní je podmíněčně vyloučen. Obor ho prý baví a zajímá, ale byl velmi nespokojen s kolektivem spolužáků. Ve vzdělávání by ale rád pokračoval.

Zájmy, profesní orientace

Od útlého věku ministruje v kostele, je věřící. Rád čte, pravidelně dochází do dramatického kroužku, baví ho divadlo, hraje na kytaru.

Návykové látky

Kouří od 8 let, nyní tak 15 cigaret denně. Alkohol, hlavně pivo, pije příležitostně, asi dvakrát se opil. THC poprvé vyzkoušel v 10 letech, v poslední době THC zneužívá tak 2-3x měsíčně, naposledy o víkendu před nástupem. Ostatní drogy neguje.

Podrobné mapování aktuální situace v DÚM podle klienta

Délka trvání pobytu

Do DÚM se podle jeho slov dostal hlavně za krádeže. Neodpovídá na dané otázky, soustředí se na témata, o kterých chce mluvit on. Několikrát zmiňuje, že užíval THC, to prý dělá doted'. Taky o sobě tvrdí, že hodně lže. Podle něj jeho špatné chování začalo už v 1. třídě, kdy kradl hračky bratrovi. Poté zkusil krást matce peníze, ze začátku jen malé částky jako 100 Kč. Jednou zjistil, že mají doma víc peněz a tak ukradl 6 000,- Kč, to mu bylo kolem 12 let. Od 7 let kouří a alkohol začal zneužívat od 9 let. Jednou si zjistil, kdy odjíždí sousedka na dovolenou, našel její klíče a vykradl jí dům. I přes jeho opakující se patologické chování si je jistý, že kdyby se do DÚM dostal dřív, že by to něco změnilo. Tvrdí, že ven vyjde s čistým štítem a začne nanovo.

Přátelé v DÚM

Určitě by tu nikoho jako kamaráda neoznačil. Kluci tu podle něj neustále mluví o drogách. Chlubí se, že by kvůli tomu chtěl zkusit pervitin, protože tu o něm hodně slyšel a je na to zvědavý. Pak ale uznává, že by s tím asi nedokázal skončit, a tak to „*zkusí neudělat*“.

Vlastní oblečení

Určitě mu vyhovuje mít vlastní oblečení, než aby měl podle jeho slov „*hnusné ústavní hadry*.“

Aktivity během pobytu v DÚM

Nejvíce ho nebaví sportovní aktivity. Baví ho hrát na kytaru a v divadle, to mu teď trochu chybí

Přístup k mobilnímu telefonu

Přístup k mobilnímu telefonu mu prý v ničem nelegálním nepomáhá, protože stejně může na dovolenky jezdit domů a bavit se tam s problémovými kamarády. Mobilní telefon tedy není primárním problémem. Na otázku, zda mu někdy pomohl k útěku nebo sehnání drog, ale

odpovídá, že ano. Celou dobu mluví trochu zmateně a často si protiřečí. Jednou byl na „dovolence“ a tak moc se opil, že se nestihl včas vrátit. To byl jeho jediný „útěk“. Podle jeho slov byl bohužel na útěku jenom pár dní, protože onemocněl.

Plány do budoucna

Po pobytu v DÚM Lublaňská se má přesouvat domů a je za to rád. Bojí se, že po dobu probíhání soudu bude pít alkohol a užívat THC, a že ho chytne policie. Potom by šel rovnou zpátky do DÚM. Když by se mu povedlo pokračovat ve studiu, tak by chtěl jít na DAMU. Chtěl by být herec v divadle.

8.4 Jan

Důvody umístění

Jan byl umístěn do DÚM na podkladě usnesení OS v Jablonci nad Nisou o předběžném opatření. Návrh byl podán matkou za situace, kdy ji chlapec přestal respektovat, nechodil do školy a odešel z domova bydlet k rodinnému příteli panu S. Chlapec k tomu uvedl, že z domova ho matka v opilosti vyhodila a do školy nechodil pouze poslední týden před nástupem, dva týdny absencí předtím měl omluvené od lékaře, protože byl nemocný.

Rodinné prostředí

Rodiče jsou rozvedeni od Janova útlého věku. Matka žila 15 let s novým přítelem p. M., kterého si i vzala. Má s ním 3 další děti – dceru N. (6let), dceru V. (10 let) a dceru A. (13 let), která ale žije u babičky. Jan má velké problémy s matkou i s jejím manželem. S vlastním otcem se nestýkají. Rodinný přítel pan S. měl Jana ve své péči již jednou (když mu bylo 13–16 let). Jan se pak vrátil k matce. Nyní si pan S. opětovně požádal o svěření Jana do své péče.

Vzdělání

PŠD ukončil Jan v roce 2018 v 9. ročníku ZŠ s průměrným prospěchem, v 9. třídě složil úspěšně na konci roku reparát. Poté nastoupil na SŠ řemesel a služeb v Jablonci nad Nisou, obor kuchař – číšník. Ze zdravotních důvodů školu ale přerušil a opětovně do ní nastoupil v tomto školním roce. Škola ho prý baví, méně už praxe, ale i tak by rád v oboru pokračoval.

Zájmy, profesní orientace

Ze zájmů zmiňuje plavání a procházky s kamarádkou.

Návykové látky

Jan kouří od 13 let, nyní tak 20 cigaret denně. Alkohol dříve požíval ve větší míře, několikrát se opil, v jednom případě skončil s otravou na JIP. Nyní konzumuje alkohol příležitostně. THC zneužívá od 15 let, dříve denně, nyní tak 3x měsíčně, naposledy 2 dny před nástupem. Z ostatních drog vyzkoušel téměř všechno, v žádném případě ale zneužívání prý neopakoval.

Podrobné mapování aktuální situace v DÚM podle klienta

Délka trvání pobytu

Jan už na začátku rozhovoru působil naprosto odlišně než ostatní chlapci. Mluvil spisovně, v klidu a srozumitelně. V Lublaňské je 9 týdnů. Ze začátku si myslel, že tu bude chvilku, teď zjišťuje, že to bude asi delší pobyt. Na otázku, z jakého důvodu se sem dostal, odpovídá naprosto jasně. Podle jeho slov je to proto, „že je maminka alkoholička“. Chodil si do školy jak chtěl, protože ho k tomu nikdo nevedl. Říká, že taky musel vychovávat dvě sestry, takže ani neměl čas. Je mu 17 let. Nemyslí si, že kdyby se do ústavu dostal dřív, tak by to něco změnilo. Uvádí, že pobyt tady totiž není jeho chyba, ale matky.

Přátelé v DÚM

Nikoho by tu jako kamaráda neoznačil, rozhodně má pocit, že jsou tu horší kluci než on. Neustále mezi sebou mluví o drogách, není mu to příjemné.

Vlastní oblečení

Vyhovuje mu mít vlastní oblečení, protože když lidi koukají přes okna z ulice dovnitř, nevypadá to jako v ústavu. Nikdy mu žádné oblečení nezmizelo, má ho podepsané.

Aktivity během pobytu v DÚM

Na dovolenky jezdí ke starší sestře, mají dobrý vztah. Na vycházkách se chodí jen tak projít. Program v ústavu je pro něj hodně únavný, přesto večer nemůže usnout, protože mu vadí prostředí, ve kterém je. Na otázky ohledně aktivit, které mu tu chybí, zmiňuje hlavně chození do lesa na procházky s mladší sestřenkou. To prý dělával často. Dřív chodil do prvního ročníku na střední škole, obor kuchař – číšník. Teď má IVP a studuje přímo v ústavu, ale dělá mu velký

problém se během hodiny soustředit. Vadí mu, jak jsou třídy smíchané, a on se učí něco jiného než ostatní.

Přístup k mobilnímu telefonu

Telefon jemu osobně v ničem nelegálním nepomáhá, už po několikáté zmiňuje, že on je tu kvůli matce. Uznává ale, že kamarádům se sháněním drog pomohl. Nikdy neutekl, ale myšlenky na útěk má pořád. Je podle něj velký rozdíl „*být v ústavu a nemít nic a být venku a mít všechno.*“

Plány do budoucna

Má plány do budoucna, chce se vyučit a udělat si kurz barmana. Rád by pracoval v nějakém baru nebo hospodě, to by ho bavilo. Se sestrou chce být určitě v kontaktu, s matkou méně než dříve. Uvádí, že s ní volá maximálně jednou za týden. Je na ní naštvaný a dává jí svůj pobyt za vinu.

8.5 Filip

Filip je veden v ambulanci pro Tourettův syndrom (projevuje se u chlapce tiky, vydáváním zvuků a dalším specifickým chováním). Dále má hyperkinetickou poruchu, ADHD a poruchy chování. Na otázky moc neodpovídá, spíše se snaží si povídat. Hodně se předvádí. Vypráví, jaké nosí značkové oblečení. Působí velice nevyspěle, občas trochu zmateně. Neuvědomuje si váhu svých prohřešků. Považuje se za inteligentnějšího než ostatní. Často během hovoru komentuje inteligenci ostatních chlapců v ústavu, směje se jim. Nemá zájem se měnit, neuvědomuje si žádné pochybení na své straně. Nedá se brát úplně vážně všechno co říká, často si přikresluje pravdu, protířečí si.

Důvody umístění

Filip byl přijat do DÚM na podkladě usnesení OS v Mladé Boleslavi o předběžném opatření. Návrh byl podán matkou za situace, kdy ji chlapec přestal úplně respektovat, začal jí lhát a vymýšlet si, stýkal se se závadovou skupinou převážně romských vrstevníků, zneužíval THC a byl podmíněčně vyloučen ze SOU. Doma ukradl zlato téměř za 100 000,- Kč, které zmizelo neznámo kam. Matka podala trestní oznámení. Filip byl opakovaně umístěn na dětské psychiatrii v Liberci a v Praze – Motole. V září byl umístěn v SVP Čáp v Liberci, kde mu byl pobyt pro soustavné porušování řádu, vulgarity, nezvladatelnost a nespolupráci předčasně

ukončen. Filip zkouší opakovaně překračovat daná pravidla, s dospělými manipuluje ve svůj prospěch.

Rodinné prostředí

Filip vyrůstá ve společné domácnosti s matkou a sestrou K. (11 let). Rodiče se rozvedli v jeho sedmi letech, matka měla poté sedm let nového přítele, se kterým Filip se sestrou vycházeli velice dobře. Ten ale od rodiny asi před půl rokem odešel. S vlastním otcem se Filip stýká každých 14 dní. S otcem je vše pořádku, absolutně ale nevychází s jeho přítelkyní, kterou dle jeho slov nenávidí. K matce vyjadřuje přiměřené vztahy, má ji rád, ale jak sám říká, neposlouchá ji.

Vzdělání

PŠD ukončil v 9. ročníku ZŠ s průměrným prospěchem a sníženou známkou z chování. Od září 2019 nastoupil na SOU v Hubálově, obor automechanik a zhruba po měsíci byl pro nezvladatelné chování podmíněčně vyloučen. K tomu chlapec uvedl, že škola byla náročná a zvolený obor ho nebavil. Vyučit se chce, ale v jiném oboru.

Zájmy, profesní orientace

Ze zájmů nebyl schopen uvést skoro nic, baví ho být venku s kamarády. Dříve ho bavil sport, hlavně florbal a fotbal.

Návykové látky

Filip kouří asi od 11 let, nyní tak 10-15 cigaret denně. Alkohol pije příležitostně, hlavně míchané nápoje. THC poprvé vyzkoušel ve 13 letech, poté tak 1x měsíčně, v poslední době 1x týdně, naposledy týden před nástupem. Ostatní OPL neguje.

Podrobné mapování aktuální situace v DÚM podle klienta

Délka trvání pobytu

Filip se již od začátku rozhovoru snaží změnit téma a povídat si. Snaží se zjišťovat osobní informace. Neustále se povyšuje nad ostatní chlapce v ústavu. Tvrdí, že je o dost inteligentnější než ostatní a dělá si legraci z jejich úrovně ve škole. Moc neodpovídá na dané otázky, spíš se snaží změnit téma. Vysvětluje, že doma má i mnohem lepší oblečení, než má teď na sobě. Vypráví, kolik stálo peněz a jaké jsou to značky. V Lublaňské je už asi měsíc a vůbec mu to

nepřipadá dlouhé. Na otázku, z jakého důvodu se sem dostal, přiznává, že je to hodně věcí. Zmiňuje trestnou minulost a hodně „bitek“. Druhým důvodem je to, že ho vyhodili ze školy. S úsměvem vypráví, že se neuměl vůbec chovat, při hodině si třeba začal nahlas zpívat nebo si lehnul na zem. Je na to očividně pyšný. Je mu 16 let. Ze SVP v Liberci ho vyhodili, protože porušoval pravidla a kouřil v koupelně. Nemá pocit, že kdyby se do Lublaňské dostal dřív, tak by to něco změnilo. V psychiatrických léčebnách byl prý 6x.

Přátelé v DÚM

Jednoho chlapce by tu označil jako kamaráda. Ostatní jsou podle něj hrozní. Na pokoji je se svým kamarádem, což mají ostatní podle jeho slov „jedině štěstí“, jinak by dostali „bídu“. Projevuje se velmi agresivně. Sám od sebe mi popisuje, že se rád pere a že nemá problém s tím někoho zmlátit. Připadá si, že co se týče trestů, za které tu chlapci jsou, je tak v průměru. Jsou tu podle něj i kluci za horší věci.

Vlastní oblečení

Ve vlastním oblečení si připadá rozhodně líp, v těch „ústavních hadrech“ by podle jeho slov nešel ani do „krámu“. Chce mít „upnuté džíny“. Už se mu ztratily dvě trika, jedny džíny a jeden kus spodního prádla. Prý se to stalo skoro většině chlapců.

Aktivity během pobytu v DÚM

Nejvíce ho nebaví koukání na televizi, protože se u toho nesmí mluvit. Žádný koníček, co by mu tu chyběl, není, protože prý žádný ani neměl. Chybí mu hraní na tabletu a svoboda. Po chvíli přemýšlení ale dodává, že na to, že jsou tu za trest, je tu dost velká svoboda.

Přístup k mobilnímu telefonu

Přístup k mobilnímu telefonu ho k nelegálním věcem nenabádá, říká, že mnohem těžší je to na dovolence doma. Snaží se „neodepisovat a mazat zprávy“. Telefon mu nikdy nepomohl k sehnání drog ani k útěku.

Plány do budoucna

Plány do budoucna nemá žádné. Netuší, čím se chce vyučit. „*Když už, tak by to mělo být něco lehkého, co je ale dobře placené.*“. Přijde mu to tu velmi benevolentní, byl prý už v horších ústavech a naučil se tam od ostatních chlapců jenom horší věci, co ještě předtím neuměl.

8.6 Martin

K nástupu byl přiveden oběma rodiči, kteří nejsou s umístěním stále smířeni. Martin byl při vstupním pohovoru sdílný a vstřícný, s jistým náhledem na důvody umístění.

Důvody umístění

Martin byl přijat do DÚM v září roku 2019 na podkladě usnesení OS v Jablonci nad Nisou o předběžném opatření. Návrh podal OSPOD, rodiče se proti usnesení neúspěšně odvolali. Martin byl několikrát vyšetřován PČR za krádež, loupež (tu popírá), držení návykových látek a obecné ohrožení (v opilosti dali s kamarádem kameny na vlakové koleje). PČR se doznal i k pohlavnímu zneužití nezletilé osoby. Jednalo se o 13letou dívku z DD, která ho k tomu, dle jeho slov, přemluvila a tvrdila mu, že jí 15 již bylo. Byl odsouzen k 60 hodinám společensky prospěšných prací a podmíněnému odsouzení v trvání dvou let. Loupež a pohlavní zneužití je stále ještě ve fázi vyšetřování. Rodiče značně zlehčují jeho provinění a nejsou schopni mu nastavit jakákoliv pravidla.

Rodinné prostředí

Martin vyrůstá v rodině s matkou a 2 mladšími sourozenci – bratrem a sestrou. Otec od rodiny odešel v jeho dětství. S rodinou i Martinem je ale v pravidelném kontaktu, k nástupu ho přivedl společně s matkou. K oběma rodičům i sourozencům vyjadřuje přiměřené vztahy.

Vzdělání

Chlapec ukončil PŠD v roce 2017 v osmém ročníku ZŠ, kde ale neprospěl. Poté do žádné školy nenastoupil, byl veden na ÚP. V září 2018 nastoupil na SŠ řemesel a služeb Jablonec nad Nisou, obor sklář, v tomto školním roce opakuje 1. ročník.

Zájmy, profesní orientace

Ze zájmů uvádí hlavně hudbu. Hraje na kytaru, piano a rád zpívá. Dále uvedl sport, hlavně fotbal a posilovnu.

Návykové látky

Martin kouří od 13 let, nyní tak 20 cigaret denně. Alkohol, hlavně pivo, pije příležitostně. THC zneužívá od 15 let, poslední rok marihuanu prý značně omezil. Pervitin vyzkoušel jednou. Ostatní drogy neguje. Při příjmu testován na přítomnost OPL s negativním výsledkem.

Podrobné mapování aktuální situace v DÚM podle klienta

Délka trvání pobytu

Martin je v Lublaňské už 3 měsíce. Při nástupu mu řekli, že tu bude nejdéle měsíc a pustí ho domů. Věřil jim a nestalo se to, cítí se trochu podvedený. Připadá mu to už dlouhé. Důvodem umístění je podle něj loupežné přepadení a pohlavní styk s nezletilou. Na otázku ohledně přepadení odpovídá, že to neudělal a nechápe to. V době přepadení byl prý údajně s otcem doma. Jaké důkazy proti němu tedy policie má mi nedokázal vysvětlit. Prý našli jeho občanský průkaz. Za svoji nevinou si stále stojí. Bude mu 18 let a má pocit, že kdyby se do ústavu dostal dříve, tak by mu to pomohlo.

Přátelé v DÚM

Je tu pár chlapců, se kterými vychází a jsou „něco jako kamarádi“. Neví, zda tu na něj mají chlapci horší nebo lepší vliv. Přijde mu, že to je oboustranné. Vadí mu řeči o drogách, akorát pak má „*chut' si dát*“.

Vlastní oblečení

Rozhodně mu vyhovuje mít vlastní oblečení, cítí si pak lépe. Žádné oblečení mu nezmizelo, ale zná chlapce, kterým se to stalo.

Aktivity během pobytu v DÚM

Baví ho hrát na piano, hraje už 4 měsíce. Taky je rád, že mu tu půjčí kytaru. Vyhovuje mu, že tu dělá i nějaký pohyb, to by doma nedělal. Chodí do školy tady v ústavu a nevadí mu to. Aktuálně je ve výchovné skupině, kde chlapci bydlí v bytě ve Vratislavově ulici. Velice mu to vyhovuje. Může u sebe mít telefon celý den a chodit ven, to si chválí nejvíc. Také si myje sám nádobí a chodí do práce. Za peníze, které si v práci vydělal, kupoval například dárky k Vánocům.

Přístup k mobilnímu telefonu

Díky pobytu ve Vratislavově ulici má odlišný program a pravidla než ostatní chlapci v ústavu. Telefon má celý den u sebe a vyhovuje mu to. O útěku nepřemýšlel, podle jeho slov nemá smysl utíkat před vlastními problémy. Telefon ho k ničemu špatnému nenabádá, skupinu starých přátel od sebe odstříhl.

Plány do budoucna

V blízké budoucnosti půjde k soudu, kde se bude řešit jeho případ a uvidí, zda ho pustí. Pokud ne, tak bude ještě rok zavřený. Najednou mění názor a říká, že to by už asi nevydržel a utekl. Na otázku proč, odpovídá, že má doma těhotnou přítelkyni, která je ve druhém měsíci. Když se začínají pokládat otázky na tohle téma, viditelně se uvolňuje a začíná se usmívat. Prý se velmi těší, až bude otec, zároveň se trochu bojí, aby všechno zvládnul. Plány do budoucna má. Chce se starat o dítě, vyučit se a udělat si řidičský průkaz. Už nechce užívat návykové látky.

9. VÝSLEDKY ŠETŘENÍ

Zpočátku je důležité zmínit, že rozdílnost chlapců, kteří jsou pro tyto případové studie vybráni, je velmi vysoká. Důvody umístění i jejich motivace k nápravě jsou rozdílné. Pro každého však platí stejné povinnosti a práva. Výsledky šetření jsou rozděleny do kategorií, podle kterých byly vedeny i hovory s chlapci. Jedná se o témata, na která se práce zaměřuje od samého začátku. Kategoriemi jsou délka trvání pobytu, aktivity a denní režim v DÚM, vlastní oblečení, přístup k mobilnímu telefonu a přátelské vztahy v DÚM.

Délka trvání pobytu

Prvním bodem, který bude ve výsledcích šetření hodnocen, je doba pobytu, lépe řečeno její délka. Jak už je výše zmíněno, často se stává, že je pobyt delší, než 8 týdnů. Bohužel je tomu tak ve většině případů. Šetření ukazuje celkem předpokládaný výsledek, a to takový, že většině dotazovaných chlapců připadá pobyt dlouhý a nebaví je. Zajímavějším zjištěním je, že chlapcům motivovaným k nápravě nevadí tolik délka pobytu, ale vadí jim ostatní chlapci, se kterými musejí žít v DÚM. Délka pobytu se tedy neukazuje jako hlavní věc, která by chlapcům vadila. Větší dopad na ně mají její následky. Nutné je zmínit, že ústav není přizpůsoben na dlouhé pobyty jako je půl roku a déle. Denní program je nastavený na 8 týdenní pobyt, proto se velmi rychle může omrzet, a to i přes velkou snahu vychovatelů ho nějakým způsobem zpříjemnit. Následky, které na chlapce kvůli délce pobytu dopadají, jsou tedy hlavně nuda a

touha po změně a zábavě. Tyto pocity pak mohou vyvolávat touhu po útěku nebo kontaktu se starými přáteli.

Aktivity a denní režim DÚM

Co se týče denního režimu, rozhodně je nutné zmínit obrovské množství aktivit a činností, které se pracovníci v DÚM pokoušejí pro chlapce vymyslet a zpřístupnit. Všechny 6 dotazovaných chlapců zmiňuje minimálně jednu činnost, kterou doteď neuměli a jsou rádi, že si ji vyzkoušeli. Tyto aktivity významně pomáhají k zaměstnání chlapců a odpoutání jejich pozornosti od negativních jevů jako jsou útky, užívání návykových látek, agrese atd.

Vlastní oblečení

Dalším bodem je nošení vlastního oblečení. Předpokládaný výsledek šetření byl, že vlastní oblečení zvyšuje úroveň šikany v DÚM. Předpokládalo se, že je důvodem častých krádeží a že nepomáhá rovnocenné pozici chlapců. Překvapivě se dospělo k naprosto jinému výsledku. Ani jeden z dotazovaných neměl pocit, že by byl kvůli svému oblečení obětí šikany. Krádeže zmínilo několik z nich, ale byly pouze minimální a je těžké hodnotit, zda se jim oblečení pouze neztratilo. Odpověď, která je nejdůležitější a opakovala se několikrát, byla, že se díky vlastnímu oblečení cítí normálně a dobře. To je velmi důležitý pocit, který případné nápravě jedince může jenom pomoci. Pociť „normálnosti“ pomáhá jedinci v každodenním životě v ústavu. Je to jedna z mála osobních věcí, které si může nechat a díky které si zachovává výjimečnost a odlišuje se od ostatních.

Přístup k mobilnímu telefonu

Dalším problémovým bodem byl přístup k osobnímu mobilnímu telefonu. Záměrně je zmiňováno slovo „osobnímu“, protože nástupem do DÚM nezmizí kontakty a zprávy, které má chlapec uložené v telefonu. Kontakty na problémové kamarády jsou jedním z nejtěžších a nejjednodušších „lákad“¹. Proto působí již ze začátku naprosto absurdně, že by k nim jedinci v ústavu měli mít přístup, protože i za předpokladu, že mají motivaci k nápravě, musí být tomuto „lákadlu“ velice těžké odolat. A to nejsou zmíněni ti, kteří v konzumaci návykových látek nebo páčání trestné činnosti mají v plánu pokračovat. Většina chlapců přiznává během hovorů obsah možností, které jim telefon nabízí. Někteří přiznávají, že díky telefonu pomohli kamarádům v DÚM sehnat návykové látky. Problémem, na který se ale během rozhovoru několikrát naráží není samotný přístup k telefonu, ale libovolná cesta na „dovolenku“, kde se chlapci s bývalými přáteli reálně setkávají. Několikrát je slyšet odpověď, že s největší výzvou

se setkávají právě při návštěvě domova, protože tam často, i když nechtějí, narazí na bývalou partu. Hlavním problémem tedy není samotný telefon, ale cesta domů, která vůbec za problém považována nebyla. Domov totiž většinou neznamena pouze rodinu a bezpečné místo. Často je to naopak rizikové prostředí, kde se klient problémového chování dopouštěl. Většinou žije blízko jeho původní přátelé, se kterými trestnou činnost páchal a dost často ho i kontaktují. Mobilní telefon tedy slouží už „jenom“ ke zprostředkování návykových látek, hlavním problémem je samotná „dovolenka“ v rizikovém prostředí.

Přátelské vztahy v DÚM

Budování přátelských vztahů není jednou z funkcí DÚM. Není to vyžadováno. I proto asi není překvapením, že vztahy mezi chlapci nejsou moc pozitivní. K tomuto faktu přispívá také jejich rozdílnost a případná touha po nápravě nebo naopak pokračování v problémovém chování. Je přirozené, že v tomto přechodném prostředí nebudou vždy pozitivní vztahy, důležité je ale rozlišit, kdo z chlapců má o nápravu zájem a kdo ne. Problémem je, že i přes toto rozlišení musejí být klienti spolu a se všemi se zachází stejně.

10. ZÁVĚR ŠETŘENÍ

Cílem této práce bylo zjistit, zda je uvolňování pravidel v DÚM pozitivní nebo negativní změnou pro výkon ústavní výchovy. Odpověď rozhodně nemůže být jednoznačná. Na každého chlapce totiž uvolňování pravidel působí jinak, protože každý má rozdílnou motivaci k nápravě. Také se ukazuje, že některá z pravidel jsou přínosem a některá naopak vyvolávají tendenci k problémovému chování. Je tedy nutné se zaměřit na jednotlivé případy a postupovat velice individuálně.

Délka trvání pobytu byla první věcí, která byla šetřena. Tento bod ale nepatří do uvolňování pravidel. Delší pobyt v ústavu pramení z rozhodnutí soudu o přesunu chlapce. Toto rozhodnutí soudu o přesunu trvá déle než dřív, proto dochází k tomu, že jsou chlapci v ústavu někdy až půl roku nebo rok. Ústav samotný bohužel tuto skutečnost sám změnit nemůže, ačkoliv si uvědomuje negativní vliv délky pobytu. V šetření bylo naopak zjištěno, že sám ústav se aktivně snaží pobyt chlapcům zpříjemnit a udělat zajímavější, což je jediná věc, kterou mohou sami ovlivnit. Výsledkem tedy je, že delší pobyt než 8 týdnů má na chlapce a jejich případnou nápravu negativní vliv, není to ale chyba ústavu, nýbrž soudu, který vydává rozhodnutí o přesunu.

Cíl práce je zjistit dopad uvolňování pravidel. Mezi tato „*uvolněná*“ pravidla konkrétně patří přístup k mobilnímu telefonu a vlastní oblečení. Také je nutné zmínit možnost „*dovolenky*“, při které klient odjíždí zpět do rodinného prostředí. Toto prostředí ve většině případů znamená i původní „*rizikové*“ prostředí, kde se klient stýkal s problémovými přáteli, páchal trestnou činnost atd.

První výzkumnou otázkou bylo, zda má volnější režim klientů přínos pro jejich nápravu v ústavu. Zda jsou všechna tato pravidla přínosem nebo naopak negativním vlivem, se jednoznačně říci nedá. Některá jsou pozitivní, jiná nikoliv. Hlavním aspektem, podle kterého se to dá posoudit, je i sám jedinec, pro kterého platí. Velmi záleží na jeho psychickém rozpoložení a jeho reálné motivaci k nápravě. Pokud jedinec sám nechce pokračovat ve zneužívání návykových látek, řada z těchto pravidel pro něj může být přínosem. Záleží ale také na jeho silné vůli, protože uvolňování některých pravidel ho může velmi lákat a pokoušet, a on ještě nemusí být v takovém stavu a situaci, aby toto pokušení zvládnul. A to i přes jeho touhu s návykovými látkami přestat.

Tato problematika je tedy mnohem hlubší, než se může zdát. V nejlepším případě by měly být chlapci „*dovoleny*“ určité věci, jako například mobilní telefon, až po určité době v ústavu a vyšetření oborným pracovníkem. Tento odborník by určil, zda se klient nachází v takovém stavu, že pro něj možnost kontaktu s původními přáteli už nebude vyvolávat touhu po páchání trestné činnosti, užívání návykových látek atd.

Abychom tedy byli schopni určit, které z pravidel ústavu jsou pozitivní a které ne, je nutné se vrátit ke druhé a třetí výzkumné otázce a opovědět si na ně.

Druhou výzkumnou otázkou bylo, které změny ve výchovně vzdělávacích přístupech ovlivnily klienty v DÚM pozitivně. Na tuto otázku se jednoznačně odpovědět dá. Pozitivní změnou je vlastní oblečení klienta, které může během pobytu v ústavu nosit. V případových studiích a následných výsledcích šetření se ukazuje, že vlastní oblečení má na psychický stav chlapce velmi pozitivní dopad. Zprvu se předpokládalo, že možnost vlastního oblečení prohloubí rozdíl mezi chlapci a tím pádem i zvýší šikanu nebo krádeže. Tento fakt byl vyvrácen. Krádeže v ústavu jsou minimální a je možné, že se ani nejedná o krádeže, ale pouze o ztrátu oblečení vinou chlapce. Všech šest sledovaných klientů potvrdilo, že se díky vlastnímu oblečení cítí lépe a „*normálně*“. Psychická pohoda je důležitým faktorem pro nápravu a vlastní oblečení ji velmi podporuje a pomáhá.

Třetí výzkumnou otázkou bylo, které změny ve výchovně vzdělávacích přístupech naopak ovlivnily klienty DÚM negativně. Tady již odpověď není tak jednoznačná jako u pozitivních změn. Velmi se nabízí uvést jako negativní změnu přístup k mobilnímu telefonu, není tomu tak ale pokaždé. Jak už je výše zmíněno, mobilní telefon může být negativním vlivem, nemusí to tak být ale u každého. Pro ty, kteří mají motivaci k nápravě, slouží mobilní telefon jako způsob kontaktu s rodinnou nebo přítelkyní. V tomto případě je pak tato změna pozitivní, klient se necítí sám a rodina ho podporuje v nápravě. Udrží si povědomí o tom, co se děje doma, tím pádem myslí na budoucnost a motivuje ho to neopakovat problémové chování, kterého se dopouštěl dříve. Ne každý klient se ale s pobytem v ústavu smířil, spousta z nich dokonce mluví o pokračování v užívání návykových látek až z ústavu odejdou. Pro tyto jedince je rozhodně přístup k mobilnímu telefonu negativní změnou. Během několika minut mají možnost získat návykové látky, následná vycházka pak může být místem předání.

Právě při šetření přístupu klientů k mobilnímu telefonu se ukazuje, že mnohem větším problémem, na který se neklade takový důraz, je tzv. „dovolenka“. Několik chlapců v případových studiích uvádí, že právě tento pobyt je pro ně nejnáročnější, protože v nich vyvolává největší touhu problémové chování opakovat. Otázkou je, zda by měli mít klienti vůbec možnost během pobytu se domů vrátet, a pokud ano, po jak dlouhé době pobytu by to mělo být. Pro všechny však platí stejná pravidla, a proto má každý z nich právo na cestu domů a ani případné nevhodné chování nebo porušování pravidel v ústavu mu toto právo nemůže odebrat.

Závěrem šetření tedy je, že změny ve výchovně vzdělávacích přístupech v DÚM ovlivňují klienty pozitivně i negativně. Změny by měly být více individuální, protože klienti jsou velmi rozdílní a na každého působí jinak. Zaměstnanci ústavu by měli mít více možností, díky kterým by mohli v případě potřeby určitá práva klientům omezit, aby jim pomohli v jejich nápravě.

11. ZÁVĚR

Návštěvy diagnostického ústavu pro mládež Lublaňská byly velmi přínosné a zajímavé. Přiblížilo se mi nejenom fungování ústavní výchovy, ale i interní problémy, se kterými zaměstnanci každý den bojují. Poznala jsem většinu zaměstnanců DÚM Lublaňská a zjistila, jak moc jsou oddaní svému poslání a kolik úsilí za jejich každodenní práci stojí. Možnosti, které mají na omezování práv klientů, jsou opravdu minimální a občas to může být i demotivující. Zvláště v případech, kdy sami vidí, že některá práva chlapcům spíš škodí. Ústavní

výchova má bohužel i v dnešní době své chyby a na individuální přístup není tolik času a prostředků.

Chlapci se do DÚM dostávají v mnohem vyšším věku, než tomu bylo dříve a možnosti nápravy jsou pak omezené a není na ně už tolik času. Je to hlavně proto, že klienti musí nejprve projít všechna ostatní zařízení, jako například SVP, a až pak se dostávají do diagnostického ústavu. Chlapec, který by se dříve do DÚM dostal v 15 letech, tam dnes přichází například v 17 letech a jeho motivace k nápravě je už nižší. Snížená motivace může být například z důvodů konzumace návykových látek, života na ulici a nelegální činnosti, které se dopouštěl. Všechny roky „navíc“, které stráví ve svém životě těmito činnostmi, místo aby byl umístěn v ústavu, se pak na jeho stavu a budoucí nápravě značně podepíší.

Do budoucna můžeme doufat, že bude této problematice věnováno více pozornosti a to hlavně z pohledu legislativního. Že se ošetří chyby a mezery, které v dnešní době pobyt prodlužují. Že pravidla a zákony ohledně ústavní výchovy budou určovat odborníci, kteří mají povědomí o aktuální situaci a uvědomují si, co je přínosem a co ne. Jedná se sice o chlapce ve věku 15-18 let, většina z nich jsou ale stále děti, a často se nacházejí v takových životních situacích, kdy potřebují pomoc. Upřímnou pomoc, která bude dávat smysl a něco změnit. Potřebují mít jistotu budoucnost a vědět, jak dlouhá doba je v ústavu čeká. Potřebují mít možnost zhodnotit chyby, kterých se dopustili. A pokud si uvědomí, že mají touhu k nápravě, tak potřebují hlavně dostatek času, aby stihli dokončit studium nebo se vyučit, protože díky tomu budou mít šanci naložit se svým budoucím životem lépe než doposud.

Práce ve školských zařízeních může často způsobit zaměstnancům syndrom vyhoření nebo pocit, že jejich práce nepřináší mnoho výsledků. Je ale nutné si uvědomit, že každý zachráněný život má nesmírnou cenu. Každý jedinec, který bude napraven a rozhodne se v recidivě nepokračovat, je obrovský úspěch. Nejedná se o práci, kterou může dělat každý. Ten, kdo ji ale dělá, ji dělá srdcem.

ZDROJE:

- DVOŘÁKOVÁ D., *Příčiny umístění dětí do s ústavní nebo ochrannou výchovou do dětského domova se školou*, Bakalářská práce, 2011, Univerzita Karlova v Praze
- VOJTOVÁ, V. *Úvod do etopedie: texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido – edice pedagogické literatury, 2008
- SLOMEK, Z. *Etopedie*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-84-6.
- MATOUŠEK, O. a A. MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8.
- MATOUŠEK O., *Ústavní péče*. Sociologické nakladatelství (SLON), 1999. ISBN 8085850761
- MÜHLPACHR P., *Sociální patologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2001. ISBN 80-210-2511-5
- KALEJA M., *Základy etopedie*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2015. ISBN 978-80-7464-271-5.
- HOFERKOVÁ S., *Úvod do etopedie*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, 2014.

Webové stránky:

- DIAGNOSTICKÝ ÚSTAV PRO MLÁDEŽ, Praha 2. DIAGNOSTICKÝ ÚSTAV PRO MLÁDEŽ, Praha 2 [online]. Dostupné z: <http://dius.cz/>
- Střediska výchovné péče (SVP), Národní ústav pro vzdělávání. Národní ústav pro vzdělávání [online]. Copyright © [cit. 25.04.2020]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/strediska-vychovne-pece>
- Nejvyšší soud / Ochranná výchova, Ústavní výchova, Řízení proti dětem mladším patnácti let, Soud pro mládež, Soud ve věcech péče o nezletilé, Místní příslušnost, Rozhodnutí soudu, § 93 odst. 1 písm. f) z. s. m., § 971 odst. 1 o. z., § 466 písm.. Nejvyšší soud / Titulní stránka [online]. Copyright © [cit. 01.05.2020]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/web/Rozhodovacicinnost~Pravnivety,t

Zákony:

- Zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních ze dne 5.února 2002 a jeho novela č. 383/2005 Sb.
- Zákon č.108/2006 Sb. o sociálních službách §109
- Zákon č. 218/ 2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže – část první, hlava II – mladiství
- Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí
- Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník
- Zákon č. 561/2004 Sb. (167/2018 Sb.) - o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)
- Zákon č. 167/1998 Sb. (65/2017 Sb.) - o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů
- Zákon č. 379/2005 Sb. (305/2009 Sb.) - o opatřeních k ochraně před škodami působnými tabákovými výrobky alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů